

Nr 219.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för undersökningar rörande förbättrad vattenavrinning från Ringsjön i Malmöhus län; given Stockholms slott den 21 april 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

GUSTAF.

Fritiof Domö.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 april 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLEF, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Föredraganden, statsrådet Domö, anför efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet.

I skrivelse den 23 februari 1943 ha greve Ph. Bonde i Bosjökloster samt 39 andra markägare vid Ringsjön i Malmöhus län gjort framställning dels om vidtagande av åtgärder för underlättande av vattenavrinningen från nämnda sjö dels ock om sakkunnig utredning rörande erforderliga åtgärder för undvikande för framtiden av översvämningar vid sjön. Till stöd för framställningen ha sökandena anfört.

Under åren 1889—1892 verkställdes sänkning av Ringsjön, varigenom 980 hektar mark torrlades. Av denna areal utgöra cirka 700 hektar åker och tomtmark, cirka 200 hektar brännrotvmsse och 80 hektar skogsmark. Åkerjorden tillhör huvudsakligen mindre och medelstora jordbruk. Antalet ägare till den torrlagda marken utgör för närvarande 182.

Bihang till riksdagens protokoll 1943. 1 saml. Nr 219.

Efter den hastiga snösmältningen och ihållande regnflöde, varigenom vattenståndet i Ringsjön är cirka en meter över normalhöjd, står hela den torrlagda arealen om 980 hektar under vatten. Invallningsanläggningen vid Bosjökloster är satt ur funktion, då skyddsvallarna äro översvämmade. Vid Sjöholmen finnas 13 villabyggnader, där vattnet går över grunden, och vid Sätöfta äro 10 sommarstugor helt kringflutna av vatten, som går upp i rummen.

I det nuvarande läget är avrinningen från Ringsjön mycket otillfredsställande. Därest ändring härutinnan icke sker skyndsamt, stå synnerligen stora värden på spel. Det är största risk för att den vintersäd, som sålts å 60 hektar av förenämnda areal, helt går ut samt att åkerarealen i övrigt ej kan besås i vår. Torvfabrikationen å de stora mossarna hotar också att helt avstanna för den instundande säsongen. Villabyggnadernas bestånd är i fara. Vidare är att märka, att åkermärk om cirka 200 hektar utöver den torrlagda arealen nu blivit synnerligen vattensjuk, varför även härutinnan föreligger fara.

Orsaken till den otillfredsställande vattenavrinningen torde vara att söka i de olika fördämningar, som finnas i ån. För att underlätta avrinningen torde det vara nödvändigt att lätta å dessa fördämningar, vilka äro anordnade för driften vid, i första hand aktiebolaget Klippans Finpappersbruk, men även andra industrier, såsom Stockamöllans aktiebolag.

I följd härav hemställes, att Kunql. Maj:t måtte besluta om dels vidtagande av skyndsamma åtgärder för underlättande av vattenavrinningen från Ringsjön, dels ock sakkunnig utredning om erforderliga åtgärder för undvikande av liknande översvämning för framtiden.

Arbetsstyrelsen för Ringsjöns sänkningsföretag av år 1889—1892 har i skrivelse den 8 mars 1943 förklarat sig till alla delar instämma i förevarande av representanter för markägarna gjorda framställning.

Över markägarnas framställning ha utlåtanden avgivits av länsstyrelsen i Malmöhus län den 12 mars 1943 och av lantbruksstyrelsen den 26 i samma månad. Länsstyrelsen har vid sitt utlåtande fogat en av statens lantbruksingenjör i Malmöhus län C. H. Wallér uppgjord promemoria rörande översvämningarna vid Ringsjön i februari 1943, yttrande av vederbörande landsfiskal samt vissa från statens meteorologisk-hydrografiska anstalt införskaffade uppgifter angående nederbördens betydelse för vattennivån i Ringsjön.

Av *lantbruksingenjören Wallérs promemoria* framgår i huvudsak följande.

Vattenståndet i Ringsjön avläses på en pegel, anbragt vid Sjöholmen, cirka 200 meter nerströms Rönneåns utlopp ur Ringsjön. Under de senaste månaderna har vattenståndet varit avsevärt högre än det som eljest varit vanligt under motsvarande tid av året. Under tiden 1 januari—20 februari 1943 har sålunda lägsta vattenståndet uppmätts till 1.39 meter, nämligen den 20 och 21 januari, samt det högsta till 1.99 meter, nämligen den 17 februari. Från denna dag har vattnet oavbrutet sjunkit. Den 23 februari var vattenståndet 1.93 meter. Som jämförelse har angivits, att högsta avlästa vattenstånd under åren 1939—1942 utgjorde, 1939 1.28 meter, 1940 0.86 meter, 1941 1.06 meter och 1942 1.48 meter.

Rönneån, som från utflödet ur Ringsjön till Skälderviken omfattar en längd av cirka 87 kilometer, bildar fall bland annat vid Bollamöllan, cirka 7 kilometer nerströms Ringsjön, vilket fall äges av aktiebolaget Klippans finpappersbruk, och vid Stockamöllan, cirka 550 meter nerströms Bollamöllan, vilket fall äges av Stockamöllans aktiebolag. Vattenkraften utnyttjas för när-

varande varken vid Bollamöllan eller Stockamöllan. Fallet vid Bollamöllan är överbyggt med fast skibord, vid vilket sex luckor finnas anbragta.

Vattenavrinningen från Ringsjön kan ökas och sjöns nersänkning påskyndas genom att de sex luckorna vid Bollamöllan helt eller delvis öppnas. Hårddragning av luckorna kommer emellertid att öka vattenmängden i en sådan omfattning, att skador antagligen uppkomma dels på vissa anläggningar vid Bollamöllan, dels på vissa andra anläggningar och marker nerströms i vattendraget. För undvikande av skadegörelse böra därför luckorna vid Bollamöllan dragas och avtappningen där endast ökas i mindre omfattning.

Landsfiskalen har i sitt yttrande den 8 mars 1943 anfört bland annat följande.

Några bestämda uppgifter om storleken av de jordområden, vilka varit översvämmade, ha icke kunnat erhållas. Det har emellertid framgått att dessa områden, huvudsakligen berörande ängs- och kärrmarker, äro avsevärda. Någon vintersäd torde icke löpa fara att förstöras på grund av översvämningarna. Invid Ringsjöns stränder finnas vidare ett flertal sommarstugor, vilka till en del tagit skada av översvämningarna.

Vattenståndet i Ringsjön är numera i ständigt sjunkande. Därest icke ny regnperiod inträffar, torde det därför kunna förutspås, att normala vattenståndsförhållanden snart skola inträda. Åtgärder för förebyggande av ett uppreparande av översvämningar i sådan omfattning som nu förevarit torde dock vara av behovet påkallade. Huruvida sådana åtgärder böra eller kunna vidtagas i den ordning sökandena ifrågasatt, synes dock vara tveksamt.

Länsstyrelsen har framhållit följande.

På grund av vad i ärendet framkommit torde kunna antagas såsom sannolikt, att vattenavrinningen i avsevärd mån hindras genom fördämningar i Rönneån. Särskilt torde härvid fördämningen vid Bollamöllan vara av betydelse. Att döma av erhållna upplysningar vill det synas, som om innehavaren av dämmningsrätten vid Bollamöllan, aktiebolaget Klippans finpappersbruk, äger rätt att själv bestämma i fråga om uppdamningens omfattning. Nämda bolag har emellertid enligt vad som uppgivits ställt sig förstående för det från lantbrukshåll framställda önskemålet om öppnande av dammluckor för ökad avrinning. Att vattnet i Ringsjön under senaste tiden sjunkit i avsevärd mån, torde väsentligen bero på att dammluckor vid Bollamöllan öppnats.

En annan bidragande orsak till det höga vattenståndet kan vara bristfällig rensning i ån. I vad mån försummelse härutinnan förekommit har länsstyrelsen icke varit i tillfälle att bilda sig någon uppfattning om. Skulle emellertid rensningsskyldighet ha åsidosatts, torde rättelse därutinnan ej kunna vinnas inom sådan tid, att den komme att ha betydelse i fråga om det nuvarande vattenståndet.

Länsstyrelsen förmenar, att några åtgärder från det allmännas sida för underlättande av vattenavrinningen åtminstone för närvarande ej böra vidtagas. Emellertid ämnar länsstyrelsen med uppmärksamhet följa frågan samt, om så visar sig önskligt, genom sammanförande av parterna till överläggning eller eljest söka främja bästa möjliga lösning på överenskommelsens väg.

Vad därefter angår i framställningen gjort yrkande, att Kungl. Maj:t måtte besluta om sakkunnig utredning angående erforderliga åtgärder för undvikande av liknande översvämning för framtiden, får länsstyrelsen utfala såsom sin mening, att en sådan utredning synes påkallad med hänsyn till såväl enskilt som allmänt intresse.

Lantbruksstyrelsen har anfört följande.

Vad beträffar sökandenas framställning om skyndsamma åtgärder för underlättande av vattenavrinningen från Ringsjön, vill *lantbruksstyrelsen* framhålla, att dylika särskilda åtgärder icke torde kunna företagas, utan att utredning i tekniskt och rättsligt hänseende dessförinnan verkställts för utrönande, i vad mån andra intressen skulle bliva därav beroende.

Vad därefter beträffar åtgärder i syfte att för framtiden undvika översvämningar, synas dylika åtgärder synnerligen önskvärda. Vattenståndet i Ringsjön har nämligen enligt vad i ärendet upplysts under den gångna hösten och vintern varit osedvanligt högt och uppgått till en nivå, som överstigit de närmast föregående årens högsta vattenstånd med ända till 1 meter eller mera. Detta har förorsakat skador såväl för jordbruket som å byggnader och andra anläggningar. Sålunda stodo i februari 1943 omkring 800 hektar åker och ängsmark, som vunnits eller förbättrats genom sjöns sänkning på 1880-talet, under vatten. Ett 40-tal villabyggnader och sommarstugor utmed sjön ha därjämte blivit vattenskadade i större eller mindre grad. Vidare har en invallningsanläggning vid Bosjökloster satts ur funktion, sedan skyddsvalarna blivit översvämmade, och en areal av omkring 200 hektar åker, utöver den som översvämmats, blivit synnerligen vattensjuk. Slutligen har även torvfabrikationen å de stora mossarna invid sjön hotat att helt avstanna.

Anledningen till de höga vattenstånden torde vara att söka dels i den rikliga nederbörden under vintern 1942/43, dels i den hastiga snösmältningen och dels i de fördämningar, som förekomma å flera ställen i Rönneå för vattenkraftens utvinnande för driften i första hand av aktiebolaget Klippans fäpappersbruk men även av andra industrier. Huruvida de höga vattenstånden äro beroende även av bristande rensning i ån har icke konstaterats, då undersökning ej skett angående eventuell försummelse härutinnan.

Med hänsyn till de betydande såväl jordbruks- som andra intressen, som här kunna vid upprepade tillfällen sättas på spel, synes utredning böra verkställas för utrönande av de ekonomiska förutsättningarna för åtgärder till förhindrande för framtiden av dylika översvämningar. I betraktande av de komplicerade problem, som här torde möta, varigenom utredningen i fråga torde bliva både omfattande och lidsödande, och då den av företaget beroende marken är fördelad på ett stort antal huvudsakligen mindre och medelstora jordbruk — delägarnas antal i det äldre sjösänkingsföretaget uppgår för närvarande till 182 — synes det antagligt, att den ifrågasatta utredningen icke kan åvägabringas på jordägarnas initiativ och bekostnad. *Lantbruksstyrelsen* finner sig därför böra förorda, att densamma, såsom skett i liknande fall, företages helt på statens bekostnad. *Lantbruksstyrelsen* förutsätter härvid att, därest utredningen leder till utförandet av torrlägningsåtgärder med understöd av statsmedel i därför gängse ordning, statens utgifter för utredningen böra i likhet med vad för sådant fall hittills tillämpats avräknas å understödet.

Såsom tidigare skett i liknande fall synes det böra uppdragas åt en statens *lantbruksingenjör* att med biträde av sakkunnig i fråga om utnyttjandet av vattenkraft samt eventuellt även av annan sakkunnig ävensom av gode män verkställa utredningen i fråga. Enär ett förverkligande av de åtgärder, vilka utredningsmännen kunna komma att framlägga, icke torde vara möjligt med mindre vad i vattenlagen föreskrives beträffande dylika arbetens utförande blivit iakttaget, torde utredningen i dessa delar böra göras så fullständig, att därav må framgå, huruvida stadgade villkor för projektens realiserande uppfyllas.

Vad de för utredningen erforderliga fältundersökningarna beträffar, synes liksom fallet varit vid den utredning, som på grund av Kungl. Maj:ts beslut

den 30 oktober 1936 sedan november samma år pågår i fråga om torrläggningen av vissa större områden inom norra delen av Uppland, lantbruksstyrelsen böra bemyndigas att härför anlita särskilt anställda extra ingenjörskrafter. Härvid skulle även bliva nödvändigt att upptaga viss rese- och traktamentsersättning ävensom kostnad för nödig instrumentutrustning och dylikt. Angående ersättningen till dylik extra arbetskraft samt omkostnaderna för resor, traktamenten och instrumentuppsättningar torde lantbruksstyrelsen beredas tillfälle att senare inkomma med förslag.

Förrättningsmannen skall förutom utövandet av närmaste tillsynen och ledningen av undersökningsarbetet ha att bearbeta det genom undersökningarna framkomna materialet samt upprätta kostnads- och båtnadskalkyler för möjliggörande av ett preliminärt bedömande av torrläggningsåtgärdernas ekonomiska förutsättningar. Förrättningsmannens arvode för fullgörande av detta uppdrag bör utgå enligt bestämmelserna i lantbruksingenjörstaxan. Förrättningsmannens rese- och traktamentskostnader böra ersättas i enlighet med vad i sådant avseende gäller i fråga om annan förrättning, vartill förordnande för honom utfärdats, och sålunda bestridas från förslagsanslaget till Lantbruksingenjörer och deras biträden: Omkostnader.

Huru stort belopp, som kan bliva erforderligt för bestridande av kostnaderna för den ifrågasatta utredningen, kan icke nu tillförlitligt beräknas, särskilt som utredningens erforderliga omfattning ej kan bedömas, förrän undersökningarna blivit i vissa delar utförda. Lantbruksstyrelsen anser sig dock böra förutsätta, att kostnaderna kunna komma att uppgå till 30,000 kronor, men att de möjligen även kunna komma att understiga detta belopp. I varje fall synes emellertid det nämnda beloppet, 30,000 kronor, böra stå till förfogande för att utredningens genomförande skall kunna anses åtminstone i huvudsak säkerställt.

Medlen synas lämpligen kunna utgå från statens avdikningsanslag. Beloppet torde emellertid icke böra inräknas i det belopp, som Kungl. Maj:t enligt riksdagens medgivande äger för visst år bevilja jämlikt gällande bestämmelser för avdikningsanslagets användning.

På grund av vad ovan anförts får lantbruksstyrelsen hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes föranstalta om att ett belopp av 30,000 kronor, att utgå från statens avdikningsanslag, må ställas till förfogande för verkställande av utredning angående förbättrad vattenavrinning från Ringsjön i Malmöhus län.

Sedan numera den närmaste faran i anledning av ifrågavarande översvämning undanröjts, finner jag i anslutning till vad lantbruksstyrelsen och länsstyrelsen anført, att några åtgärder från det allmännas sida för underlättande av vattenavrinningen från Ringsjön för närvarande ej behöva vidtagas. Innan sådana åtgärder kunna igångsättas, torde för övrigt såsom lantbruksstyrelsen framhållit vissa utredningar av teknisk, ekonomisk och rättslig art vara nödvändiga. Emellertid är det uppenbarligen synnerligen önskvärt, att ett uppreparande av de svåra översvämningar i Ringsjön, vilka förekommit under den gångna vintern, för framtiden kan undvikas. Enligt vad handlingarna i ärendet giva vid handen ha nämligen betydande skador såväl för jordbruket som å byggnader och andra anläggningar förorsakats genom översvämningarna. Med hänsyn härtill och då, såsom lantbruksstyrelsen anført, erforderliga undersökningar för utrönande av de ekonomiska förutsättningarna för åtgärder till förhindrande för framtiden av dylika översvämningar synas bliva så omfattande och tidsödande, att de icke torde kunna åvägbringas på initiativ och bekostnad av ägarna till de huvudsakligen mind-

*Förr-
draganden.*

re och medelstora jordbruk, vilka skulle beröras av ett blivande vattenregleringsföretag, anser jag mig böra tillstyrka, att berörda undersökningar verkställas på statens bekostnad.

Dessa undersökningar torde böra utföras genom lantbruksstyrelsens försorg i huvudsak enligt de riktlinjer som föreslagits av styrelsen. Förrättningen synes sålunda böra uppdragas åt en statens lantbruksingenjör med biträde av sakkunnig i fråga om utnyttjandet av vattenkraft samt eventuellt även av annan sakkunnig ävensom av gode män. I överensstämmelse med vad som skett vid tidigare dylika undersökningar torde för utförandet av erforderliga fältundersökningar få anlitas särskilt anställda extra ingenjörskrafter. Närmare bestämmelser angående ersättning till dylik extra arbetskraft samt angående omkostnader för resor, traktamenten och instrumentuppsättning torde framdeles, efter förslag av lantbruksstyrelsen, få meddelas av Kungl. Maj:t.

Med hänsyn till att omfattningen av ifrågavarande undersökningar ej kan med säkerhet bedömas, förrän desamma blivit till viss del utförda, har lantbruksstyrelsen icke ansett sig för närvarande kunna tillförlitligt beräkna medelsbehovet för ändamålet. För säkerställande av undersökningarnas genomförande synes emellertid ett belopp av 30,000 kronor böra ställas till förfogande. Nämnade belopp torde böra anvisas från statens avdikningsanslag. Härtill synes riksdagens medgivande böra inhämtas. Beloppet torde icke böra inräknas i det belopp, som enligt riksdagens medgivande för visst år må beviljas jämlikt gällande bestämmelser för avdikningsanslagets användning. Det lär få ankomma på Kungl. Maj:t att, därest riksdagen godkänner vad jag nu föreslagit, meddela närmare föreskrifter rörande ifrågavarande undersökningars bedrivande och övriga därmed sammanhängande spörsmål. För den händelse undersökningarna leda till utförande av torrläggningssåtgärder med anlåtande av statsbidrag i därför gängse ordning, böra statens utgifter för undersökningarna avräknas å statsbidraget.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att för verkställande av undersökningar rörande förbättrad vattenavrinning från Ringsjön i Malmöhus län må från statens avdikningsanslag tagas i anspråk ett belopp av högst 30,000 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Richard Jobson.